

N:o 1.

Ank. till Riksd. Kansli den 15 Febr. 1872, kl. 1 e. m. •

Konstitutions-Utskottets Memorial med förslag till ändring i 29 § Regeringsformen.

Det i 29 § Regeringsformen intagna, från 1772 års Regeringsform hemtade stadgande, att med erkebiskops- och biskopsval skulle förhållas »efter förra vanligheten», innebär hufvudsakligen en försäkran derom, att utnämning till dessa embeten ej skall ske, förr än efter det förslag till deras återbesättande blifvit i vederbörlig ordning upprättadt. Någon betydelse derutöfver torde det åtminstone ej hafva varit lagstiftarens mening att i stadgandet inlägga, men af de begagnade ordalagen har dock blifvit en ytterligare följd, att hela det hittills öfliga, på föreskrifter i 1686 års kyrkolag och dermed sammanhängande författningar grundade förfaringssättet vid upprättandet af sådana förslag vunnit en sanktion, som gjort det oåtkomligt för hvarje förbättring afven i de minsta delar, så länge i grundlag stadgas, att med dessa val skall förhållas «efter förra vanligheten».

Nu befanns emellertid detta förfaringssätt ganska snart, åtminstone i ett afseende, föga tillfredsställande. Rikets Ständer voro nemligen redan år 1809 ense om ändamålsenligheten af en förändring, hvarigenom Upsala stifts presterskap, som förfogade öfver endast en röst af de femton, hvilka afgåfvos vid erkebiskopsval, kunde erhålla ett större inflytande på detta val och deri deltaga med flera röster än stiftet förut egde. Den grundlagsändring, som i detta och dylika fall var af nöden, tänkte man sig bäst verkställd så, att i grundlagen efter hand inflyttades de undantag från den «förra vanligheten» i afseende på biskopsval, hvilka funnos af

omständigheterna påkallade. Så föreslog 1809 års Konstitutions-Utskott det tillägg till 29 § Regeringsformen, att Upsala stifts röst vid erkebiskopsval skulle räknas lika med fem konsistoriers, men förslaget, ehuru godkänt af Rikets Ständer, kunde dock lika litet som det vid 1815 års riksdag väckta, att stiftet skulle vid valet ega tre röster, tillvinna sig Kongl. Maj:ts bifall.

Lagstiftningsförsöken vändes nu i en annan riktning, och uppgiften blef att gifva 29 § Regeringsformen en sådan lydelse, som väl gaf vid handen, att val skulle ske och derigenom motsvarade ändamålet med paragrafens upptagande i grundlagen, men på samma gång lemnade tillräckligt utrymme att på kyrkolagstiftningens väg och utan vidare grundlagsändringar ordna detaljerna af valsättet. I denna syftning föreslog Konstitutions-Utskottet först år 1834, att orden «efter förra vanligheten» skulle utbytas mot orden «efter kyrkolag», och sedan år 1857 att paragrafen skulle lyda på följande sätt: «Till erkebiskopar och biskopar utnämne konungen en af de tre, som efter föregångna, af vederbörande presterskap och konsistorier förrättade val föreslagna blifvit». Men det sednare förslaget ansågs bristfälligt till sin redaktion och det förra mötte motstånd hos Presteståndet, som befarade, att genom en af de tre öfriga Ständer genomdrifven ändring i kyrkolagen biskopsvalen skulle kunna ordnas på ett sätt, som icke öfverensstämde med presterskapets önskingar.

På samma gång detta mot 1834 års förslag anförda skäl numera torde hafva förfallit genom det Kyrkomötet tillagda veto i kyrkolagsfrågor, har samma förslag onekligen vunnit ett nytt och kraftigt stöd genom ett från det första Kyrkomötet utgången initiativ. Kyrkomötet har nemligen i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 1 Oktober 1868, i anledning af åtskilliga hos mötet väckta förslag att åt lekmän och i synnerhet lärare vid elementarläroverken inrymma rätt att deltaga i biskopsval, anført hurusom dessa förslag väl hade ett stöd i biskopens ställning såsom eforus för läroverken inom stiftet, hvarjemte det för Kyrkomötet syntes sannolikt, att församlingarnes deltagande i nämnda val skulle ställa biskopen i ett närmare och förtroeligare förhållande till dem, öfver hvilkas själavård han hade att vaka, och sålunda för honom underlätta utöfningen af hans kall, men då någon genomgripande förändring af kyrkolagen i detta afseende icke kunde ske utan föregående ändring i 29 § Regeringsformen, hade Kyrkomötet ansett det vara utan ändamål att för det närvarande ingå i närmare granskning af frågan, utan endast velat anmäla sin åsigt, att rätt till deltagande i biskopsval borde tillerkännas lekmän, samt anhålla att Kongl. Maj:t ville taga saken i öfvervägande.

Genom denna skrifvelse har frågan om förändradt valsätt vid biskopsval vunnit den betydelse för det allmänna, att för dess ändamålsenliga lösning en grundlagsändring med allt skäl kan sättas i fråga, hvarföre Utskottet icke tvekat hemställa:

att följande förslag till ändring i 29 § Regeringsformen måtte antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

(Nuvarande lydelse, hvori med kursiv stil äro utmärkta de delar, som blifvit föreslagna att ändras eller utgå.)

(Föreslagen lydelse, hvori ändringarne äro med kursiv stil utmärkta.)

Till Erkebiskop och Biskopar, *med hvilkas val förhålles efter förra vanligheten,* utnämne Konungen en af de tre, som föreslagne blifvit.

Till Erkebiskop och Biskopar utnämne Konungen en af de tre, som, *i den ordning Kyrkolagen stadgar,* föreslagne blifvit.

Stockholm den 15 Februari 1872.

På Utskottets vägnar:

Th. Munck af Rosenschöld.

Herr *Sven Nilsson* har velat tillkännagifva, att han icke deltagit i detta ärendes behandling i Utskottet.
